

#259

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI
PUBLICATIONS OF THE FACULTY OF LETTERS, ISTANBUL UNIVERSITY

**İSLÂM TETKİKLERİ ENSTİTÜSÜ
DERGİSİ**

(REVIEW OF THE INSTITUTE OF ISLAMIC STUDIES)

Müdüür — Editor
Prof. M. Tayyib GÖKBİLGİN

CILD—VOLUME : IV.
CÜZ — PARTS : 3 - 4
1971

45

Edebiyat Fakültesi Basımevi

İSTANBUL

1971

İtalya Kütüphanelerindeki bazı İslâmî ve Türkçe Yazmalar

II

M. Tayyib GÖKBİLGİN

İslâm tatkikleri Enstitüsü Dergisinin Cilt II., Cüz 2-4 (1960) de, vaktiyle yayınladığımız bir makalede İtalya Kütüphanelerindeki araştırmalarımız sırasında rastladığımız bazı İslâmî yazmalar üzerinde açıklamalar yapmış, fakat çeşitli nedenlerle makaleye devam ederek tamamlayamamıştık. Şimdi bu imkânı elde ettiğimiz cihetle bu konudaki diğer yazmaları, ayrıca genellikle tarih, kültür ve medeniyetimizle ilgili türkçe yazmaları da söz konusu ederek, tanıtmak istiyoruz.

Makalemize Venedik'deki San Marko (Biblioteca Marciana) kitaplığı yazmalarından başlamış, 10 tanesini tanıtmışık ki, diğerlerini de söylece sıralayabiliriz :

11. Katalogda (Catalogo dei Codici Orientali) codex CCXCII Manuscritti Orientali 292, Legato Emilio Teza Collocazione 12096 numarada gösterilen كتاب دُقَيْقُ الْأَخْبَارِ فِي الْأَهَادِيثِ eseri Hamza b. Yûsuf b. Halîfe tarafından yazılmıştır. Katalogda şu İtalyanca açıklama vardır : « Traduzione Turca non menzionata altrove, del testo arabo de scritti in catal. Berlin No. 2777 - 2780 ». Yazma eskidir ve hareketlidir; ancak telif veya istinsah tarihi yoktur. İşaret edildiği gibi 1400 tarihinde yazılmış olması akla yakın görünmez. Diğer bir kâğıtta, sahibinin Venedikli Antonio Benetti olduğu ve tarihin de h. 1093 olduğu yazılıdır:

صاحب و مالك انطون بنى وندى ادام الله تعالى تاريخ بيك طقسان اوچ

Muhtevası arasında, nikâhın faziletinden ve avretin erine karşı vecibe-lerinden bahsedilmekte, bir çok fıkralar anlatılmaktadır.

12. «Katalogo dei Codici Orientali No: 181, cod. MDCCCXLVII. MSS. Italiani Collocazione 9617» olarak işaret edilen yazmada ilginç bir mektup görülmektedir. Bu, « Abdurrahman Ağây-ı Yeniçeriyyân-ı Dergâh-ı Âlî » tarafından « Kefe muhafazasında olan Mustafa Ağa ve şâyir ol havâlide ve iskelelerde olan yeniçeri serdarları ve serdar vekillerine » gönderilen tarihsiz bir mektuptur; fakat Venedik balyosu Jacomo Corsini'den

bahsedildiğine göre XVII. yüzyıla ait olduğu anlaşılmaktadır. O bölgedeki iskelelere gelecek olan Venedik tüccarlarına ahidnâmeye aykırı taâddî ve tecâvüz yapılmaması hakkında bir emir niteliğindedir.

كتاب تواریخ آل عثمان

Katalogda 137 sıra numaralı, cod. XXVIII: 1785 / 87. « Historia Imperatorum Ottomanorum ad Othmano Dynastiya ad Solimanum II: H-959, varak 131 ». Bu yazmanın Venedik Onlar Meclisi kitaplığından geldiğine dair şu kayıt vardır : « MSS. Orientali 28 Consiglio dei Dieci a. 1785, Collocazione 87 ». Başlığı kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Başlangıcı « Hikayette getürmişlerdir kim Âl-i Osmân-i Gazi kim Erdonrul ارطوکرول ». Âşik Paşa Zâde, Anonim Tevârih-i Âl-i Osman tarzında basit bir şekilde olayları anlatıyor, h. 959 (1552) senesine kadardır, harekeli, XVI. yüzyıl yazısı, bâzı imlâ yanlışları vardır. Elkas (اندره طوري), Üstulni Belgrad (صوميلناراد), Andrea Doria, Sadrazam İbrahim Paşa (Pargalı)'nin katli hakkında şöyle bilgi vermektedir. « Bu esnâlarda meğer kim İbrahim Paşa'nın mâl-i pâdişâhiye hiyâneti ve memlekete zararı ve frankle muvâzaası duyulup mübarek ramazanın yirmi ikinci çarşamba gecesi... ». Yazmanın harekeli olması dil tarihi bakımından da bir önem kazandırıyor. Bunu, İstanbul'daki balyosların, Venedik Onlar Meclisi üyelerini aydınlatmak maksadıyla, Osmanlı tarihini bir özet halinde yazdırılmış olmaları hatırlatır. Elcas (اندره طوري), Üstulni Belgrad (صوميلناراد), Andrea Doria, Sadrazam İbrahim Paşa (Pargalı)'nin katli hakkında şöyle bilgi vermektedir. « Bu esnâlarda meğer kim İbrahim Paşa'nın mâl-i pâdişâhiye hiyâneti ve memlekete zararı ve frankle muvâzaası duyulup mübarek ramazanın yirmi ikinci çarşamba gecesi... ». Yazmanın harekeli olması dil tarihi bakımından da bir önem kazandırıyor. Bunu, İstanbul'daki balyosların, Venedik Onlar Meclisi üyelerini aydınlatmak maksadıyla, Osmanlı tarihini bir özet halinde yazdırılmış olmaları hatırlatır.

« تاریخ خواجه افندی » ، تاج التواریخ

Si Assemani I., MSS. Orientali No: 92, Nani Giacomo 42. Katalogda 222 sahife olarak gösterilmiş, fakat kitap küçük küt'ada 90 varaktır. Bir türlü « Selim-nâme » dir, çünkü sadece Yavuz Sultan Selim devrini kapsamaktadır. Sonu şöyledir :

« كتبه هذا الكتاب محمد بن مصطفى الشير بالشوفى فى سنة سبعين درت شهر صفر المظفر فى وقت ضحوة كبيرة »

Diğer bir Tâcüttevârih parçası 159 sıra numarasında (cod. CXXXIV., MSS. Orientali No: 134, Nani Giovanni 84, Collocazione 58) 82 varaktır ve sadece h. 783 (1381) tarihine kadar olan olayları muhtevidir, sondan noksandır, istinsah kaydı yoktur.

15. « تاریخ آل عثمان » De Bellis Turcarum Historia, Turcica 197. MSS. Orientali 30, Ss. Giovannie Paolo 114 ». Yazma Tâcüttevârih'in birinci cildinin Murad II. devri sonuna kadar olan kısmını kapsamaktadır. Nitekim son kapak sahifesinde « Bu Tevârih-i Âl-i Osman'da merhum

ve mağfur Sultan Orhan babası Gazi Osman ve Ertuğrul'dan ibtidâ olunup Sultan Murad Gazi gazâlarında karar etmiştir » kaydı vardır.

Baştan güzel bir yazı ile başlamış, sonlara doğru bozuk bir yazı ile devam etmiştir. Sondan 19 varak evvel, müstensih, kenara II. Osman'ın şehâdeti olayından mülhem olarak bir not ilâve etmiştir ki, muhtemelen istinsah tarihi o sıralara tesadüf etmiş olmalıdır. Baştan ikinci kapak sahifesinde bazı beyitler ve imzalar vardır.

16. Aynî Ali Ef. Risâlesi.

« Berardelli, cod. CXIII, MSS. Orientali No: 36, Ss. Giovannie Palolo 113 ».

« صورت قانون نامه در کاه عالی کتبه الحقیر علی به ویلات بولنیه او ۱۰۲۸ kaydı ve « Kâtib-i Dergâh-i Âlî » pençesi, ilk sahifenin başında da « Sûret-i Kanun-nâme » yazısı vardır. « De Regimine Omnium regionem Turcarum et de Muniis... ».

Matbu Aynî Ali Risâlesindeki başlık (Kavânîn-i Âl-i Osman der hulâsa-i mezâmîn-i defter-i Divan) yoktur, sonunda طاعنة الخاتمة yazısı mevcuttur, fakat muahhar ilâveler yoktur, istinsah tarihi de belirtilmemiştir.

17. تقويم التواریخ (Berardelli) (cod. CXI. Turcarum Historia, siva, Compendium rerum notabilium ... MSS. Orientali No: 32, Ss. Giovanni e Paolo 111).

Büyük kit'ada 38 varaktır, sonunda istinsah tarihi yoktur. Kenarlarında hâsiyeler vardır. Olaylar onar seneye yukarıdan aşağıya, bölünmüştür. Olaylar h. 1060 yılında kalmış, sadrazamlar Gürcü Mehmed Paşa ve Şeyhüllislam 1061 de azledilen Bahâî efendiye kadardır.

18. تقويم التواریخ (Sim. Assemani II. Cod. LXXIX, MSS. Orientali 129, Nani Giacomo 79).

Büyük kit'ada; olaylar onar seneye bölünmüştür. Sonunda :

« وقع الفراغ من تسويده في اواسط رجب لسنة اثى وسبعين و ألف من هجرة من العز والشرف على يد العبد القمير عثمان بن حسن غفر الله لهما و جمیع المؤمنین »

« تلخيص البيان في قوانین آل عثمان » 19.

(Sim. Assemani I. P. 142, cod. XLI. Turco in 4 grande cart. 1299 - 1683). تواریخ ملوك آل عثمان.

Katalogda bu şekilde gösterilen ve kitaplıkta MSS. Orientali 91, Nani Giacomo 41 de bulunan eser 112 varaktır. Kitabın kapağında şu notlar vardır :

- I. Richetta (Ordonnace) del Governo dell'Imperio Ottomano.
- II. Storia degli Imperatori Ottomanni, e Governo Politia e militia delle Corse esici. 1683.

Bu yazma, Hezarfen Hüseyin Efendi'nin bir nüshası da Paris'de Bibliothèque Nationale'de bulunan Telhîsülbeyân fî Kavânîn-i Âl-i Osman adlı eseridir. var. 2 de kitabın telifi sebebi ve adı, 13 bâb olarak eserin bölümleri kaydedilmiştir :

1. دریان ظهور دولت سلاطین آل عثمان و تواریخ ایشان
2. دریان ابتداء بناء استانبول و آثار قیاصره
3. دریان قوانین دیوان هایون و عادت و قانون...
4. دریان ایراد خزینه عاصمه مقررہ
5. واردات ومصارف واخر اجات اموال..
6. دریان قوانین خواص میرمیران و امراء و زعماء
7. احوال قپو قولی و تقسیم اصناف عسکر
8. او باق ترنسانه عاصمه و احوال ضابطان
9. قوانین خانان قریم و قوانین سفر هایون
10. قوانین علماء کرام و رسوم برات و احکام
11. نزخه متعلق قوانین بیان ایدر
12. دریان معادن و مملحه و قوانین مخصوصه
13. سور هایون و ولیعه عظیمه شاهیه برای ختان

var. 104 de ، قانون کمرک و باج در رسوم آق کرمان ، daha sonra Kanun-ı dîvan ve Kanun-ı Sancak'dan bahsedilmekte،

var. 106 da

« فصل ثانی لسان پادشاه کردون وقاردن نقل ایله امور سلطنتی متعلق ترتیب و آین سیانند در که ذکر اولنور ،

denilmekte ve var. 108 r. de son bulmaktadır. Bundan sonra da Lütfi Paşanın Âsâf-nâme'si nakledilmektedir. Yazmanın istinsah tarihi yoktur, yazısı okunaklıdır.

فصول حل وعقد واصول خرج ونقد 20.

(Assemani Catalogo P. 148, cod. XLIII. MSS. Orientali 93, Nani Giacomo 43). Kitabın başında «Compendio Sterico della dinastio di Ali Efendi» kaydı, ayrıca 1703 de bir kütuphane kitaplarından olduğu ve «Historia Anecdota liber vero rarissimus ac quantivis pretii» notu bulunmaktadır. Katalogda işaret edildiği gibi 33 bölümü kapsamaktadır. Baş tarafta şöyle başlamaktadır :

«Ali Efendi (Mustafa Ali, Gelibolulu) rahmetullah ki ilm-i tarihte... tevârih-î makbule telif etmiştir. İşbu ceride de mastûr dahi anın telifinden Fâtih-i Eğri merhum Sultan Mehmed'in vâlidesine hin yedi senesinde telif edip vermiştir, ismi فتح قلعه يانوه (Jenö) بذست محمد باشا كويرولو سنه ١٠٦٨ dir. Sonra kıtabin fihristi gelmektedir.

Katalogda eserin h. 1068'de yazıldığın söylenmesi, son sahifede eser ile ilgili olmayarak ve başka biri tarafından yazılmış olan padişahların cülüsleri ve sultanatları senelerini gösteren cedvelin sonunda olmasından ileri gelse gerektir.

II. PADOVA

1. Biblioteca Seminario codici Orientali, 209 b. b. 2. Proverbi Turcheschi, sec. XVIII, 15 varak. Türkçe darbimeseller, tek-tük arapça, farsça darbimeseller, atasözleri de vardır. İtalyanca tercümeleriyle.

Örnekler :

Topal ördek ile yorga (بورغ) kaz
Sen bilürsün deyince söz kalmaz
Bin fikir bir borç eda etmez
Dilencinin yüzü kara torbası doludur
Bal tutan parmağın yalar
Borcun yoğise kefil ol işin yoğise şâhid ol

كل منجم كذاب

Deveye sordular san'atın nedir kazzâz tunağından bellidir
At binenin kılıç kuşananın
Erenler nakde kâlmişlar düâyi
Devletliye dokun geç fukaradan sakın geç
Aşçı dükkânında akçana göre kotarırlar
Her kimin bağı var yüreğinde dağı var
Mal issini söyleter
Avret evi yapar avret evi yıkar

Kaabıl şâkirt üstad olur üstaddan
 Kakma elin kapısını kakmasınlar kapını
 Bozaya bozulmaktan şaraba yıkılmak yeğdir
 Kuşuna göre yuvası aşına göre duası
 Devletliye deñek fakire cerîde

223 darbimesel var, sonu eksik gibi gürünüyor.

كتاب حديقة السعدا الفضولى بندادى رحمة الله عليه 2.

Biblioteca Seminario codici Orientali 212 X. a. s. Alcorani loco esplicata in ling. turcica sec. XVI. Varak numarası yoktur, yazma tamdır ve okunaklıdır, istinsah tarihi kaydedilmemiştir. Sonunda Sultan Süleyman b. Selim Han ve Sokullu Mehmed Paşa'nın adı kaydedilmektedir, bu yüzden XVI. yüzyıl gösterilmiştir.

3. احمد

Biblioteca Seminario codici Orientali, 215 b. b. 4. Miscellanea in versi Turchi sec. XVI.

Varak numarası yoktur, fakat tamdır, güzel ve okunaklıdır, harelidir. Başında bazı dualar, sonunda da bozuk bir yazı ile iki manzume bulunması bu yazmanın bir mecmua (miscellanea) olduğu kanısını vermiş olsa gerektir.

Başı : Abdürrahim (minyatür başlık içinde) Dinle zât-i pâki câni pâkden ... hâkden

Sonu : Oldu surette bu mevlûdu resûl
 Mânâda eyler beyan fer'-i-usûl
 Avn-i hakla tamam ettik hemîn
 Hamd edip deriz ki rabbilâlemin.

4. Selimnâme سليم نامه , Sûcûdi

Biblioteca Seminario, 220 b. b. 4. Storia Ottomano in ling. turcica sec. XVII.

Yazmanın kapak sahifesinde şu kâğıt vardır :

« Storia Ottomana in Turchesco fu scritta in Constantinopoli l'anno dell 977 ».

Eser baştan bir kaç varak eksiktir. Başlangıç :

اویلشدر آبا. علوی وامهات سفلی جمله بو قدرتی طفیلی در که بطورن کون ظلمت

آباد و عدمدن ...

• 20. فصول حل وعقد وأصول خرج ونقد

(Assemani Catalogo P. 148, cod. XLIII. MSS. Orientali 93, Nani Giacomo 43). Kitabin başında «Compendio Sterico della dinastio di Ali Efendi» kaydi, ayrıca 1703 de bir kütuphane kitaplarından olduğu ve «Historia Anecdota liber vero rarissimus ac quantivis pretii» notu bulunmaktadır. Katalogda işaret edildiği gibi 33 bölümü kapsamaktadır. Baş tarafta şöyle başlamaktadır :

«Ali Efendi (Mustafa Ali, Gelibolulu) rahmetullah ki ilm-i tarihte... tevârih-i makbûle telif etmiştir. İşbu ceride de mastûr dahi annin telîfatından Fâtih-i Eğri merhum Sultan Mehmed'in vâlidesine bin yedi senesinde telif edip vermiştir, ismi فتح قلصه ياتوه (Jenö) بذست محمد پاشا كورولو سنه ١٠٦٨ dir. Sonra kitabı fihristi gelmektedir.

Katalogda eserin h. 1068'de yazıldığıının söylenmesi, son sahifede eser ile ilgili olmayarak ve başka biri tarafından yazılmış olan padışahların cülûsleri ve sultanatları senelerini gösteren cedvelin sonunda فتح قلصه ياتوه (Jenö) بذست محمد پاشا كورولو سنه ١٠٦٨ olmasından ileri gelse gerektir.

II. PADOVA

1. Biblioteca Seminario codici Orientali, 209 b. b. 2. Proverbi Turcheschi, sec. XVIII, 15 varak. Türkçe darbimeseller, tek-tük arapça, farsça darbimeseller, atasözleri de vardır. İtalyanca tercümeleriyle.

Örnekler :

Topal ördek ile yorga (بورغ) kaz
Sen bilürsin deyince söz kalmaz
Bin fikir bir borç eda etmez
Dileñçinin yüzü kara torbası doludur
Bal tutan parmağın yalar
Borcun yoğise kefil ol işin yoğise şahid ol

كل منجم كتاب

Deveye sordular san'atın nedir kazzâz tunağından bellidir
At binenin kılıç kuşananın
Erenler nakde kılmışlar duayı
Devletliye dokun geç fukaradan sakın geç
Aşçı dükkânında akçana göre kotarırlar
Her kimin bağı var yüreğinde dağı var
Mal issını söyleter
Avret evi yapar avret evi yıkar

Kaabıl şâkirt üstad olur üstaddan
 Kakma elin kapısını kakmasınlar kapını
 Bozaya bozulmaktan şaraba yıkılmak yeğdir
 Kuşuna göre yuvası aşına göre duası
 Devletliye değnek fakire ceride

223 darbimesel var, sonu eksik gibi gürünüyor.

كتاب حديقة السعدا الفضولي بقدارى رحمة الله عليه 2.

Biblioteca Seminario codici Orientali 212 X. a. s. Alcorani loco esplicata in ling. turcica sec. XVI. Varak numarası yoktur, yazma tamdır ve okunaklıdır, istinsah tarihi kaydedilmemiştir. Sonunda Sultan Süleyman b. Selim Han ve Sokullu Mehmed Paşa'nın adı kaydedilmektedir, bu yüzden XVI. yüzyıl gösterilmiştir.

احمد

Biblioteca Seminario codici Orientali, 215 b. b. 4. Miscellanea in versi Turchi sec. XVI.

Varak numarası yoktur, fakat tamdır, güzel ve okunaklıdır, harekelidir. Başında bazı dualar, sonunda da bozuk bir yazı ile iki manzume bulunması bu yazmanın bir mecmua (miscellanea) olduğu kanısını vermiş olsa gerektir.

Başı : Abdürrahim (minyatür başlık içinde) Dinle zât-i pâki câni pâkden ... hâkden

Sonu : Oldu surette bu mevlûdu resûl
 Mânâda eyler beyan fer'-i-üsûl
 Avn-i hakla tamam ettik hemîn
 Hamd edip deriz ki rabbilâlemîn.

4. Selimnâme سليم نامه , Sûcûdî

Biblioteca Seminario, 220 b. b. 4. Storia Ottomano in ling. turcica sec. XVII.

Yazmanın kapak sahifesinde şu kâğıt vardır :

« Storia Ottomana in Turchesco fu scritta in Constantinopoli l'anno dell 977 ».

Eser baştan bir kaç varak eksiktir. Başlangıç :

« اولشدر آبا. علوی وامهات سفلی جله بو قدرتی طفیلی در که بطون کون ظلمت آباد و عدمدن ... »

aradan yine bir kaç yaprak düşmüştür, varak numarası yoktur, sonu tamdır. Nihâyeti :

«... ذكر لسان و ورد زبان ايدنوب اصحاب و احبابي خير و آکاه و دیده دعایله سجودی بندھرینه نظر و نکاه ایلیھلر و الحمد لله رب العالمين تمت في ۲۷ شهر رجب المرجب سنہ ۹۷۷ در محروسة قسطنطینیہ».

Padova'daki Biblioteca del Seminario kitaplari arasında doğu dilleri ile olanlar (codici Orientali) 22 tanedir ki, bunlar içinde ibrânice olanlar da vardır. Gabrieli, bunların Speroni Alverotti kolleksiyonundan geldiğini söyler ve 7 arapça, 1 farsça, 6 tane de türkçe yazmayı zikreder. Diğerleri şunlardır :

كتاب الصلوة ، كتاب الطهارة 5.

200 c b. 7 Anonym De purificatione Mahomet in ling. Turcica sec. XVII. arapça.

6. ve diğer bazı süreler ve duâlar 205 b. b: 7 Preghiere dei Maomettani, Turcica sec. XVI. arapça.

علم الاسباء من اجل العلوم (معارف الانوار) 7.

217 b. a. 4 Coso superstizione in ling. turca sec. XVI. Orijinal bir yazmadır. H. 998 tarihindeki mâlikî Dervîş b. Yâhyâ b. Şâhin el-Hanefî olarak görülmektedir.

III. VENEDIK. BIBLIOTECA MECHITARISTA. S. LAZZARO. EX LIBRIS ARTIN PACHA.

1. No : 87 Ahterî Lûgati

«قال الفقير العبد الضعيف والحقير ... مصطفى بن شمس الدين باشا : القره حصارى مولداً و الكوتاهى مخدداً الشهير بالآخرى»

varak numarası yoktur, tamdır, güveler hayli zarar vermiştir, istinsah tarihi yoktur, müstensih adı da silinmiştir. Her halde XVI. yüzyıla aittir.

2. No : 101 kapağında مایون قال حکیاً نامه yazılıdır.

adı ile türkçeye tercüme edilen ahlâkî hikâyeler, 318 varak, ortadan bir kaç yaprak kopuk, noksan, istinsah tarihi yoktur. Sohunda :

«مایون قال دخی رأی را بشیم کی بو لطائف آخبار و امثالی صحایف اخلاق و اعمالنہ ثبت ایدوب ...»

3. No : 86 «عنوان العبر وديوان مبتداء الخبر في أيام العرب والعجم والبربر»
İbni Haldun tercümesi, müstensihi Mustafa Fehmi, istinsah tarihi
h. 1254.
4. No : 93 «شرح كستان شمعي»
tamdır, istinsah tarihi yoktur.
5. No : 92 آل عثمان دولتک فرانچه دولته ویردیکی عهدنامه صورتى در «
Sonunda, IV. Murad tarafından h. 1039 tarihinde verlen diğer
bir ahidnâme var.
6. No : 95
Fransa elçisi ile İsveç maslahatgüzârının h. 1209-1210 (1794 - 1795)
de Bâbiali'ye verdiği notalar.
Mecmuanın başında şu kâğıt vardır :
«Traduction des notes officielles à la Sublime Porte par l'ambas-
sade de France et de légation de Suède, pendant les années 1209 -
1210 (1794 - 1795).»
7. No : 85 «قانوننامه سیاسیہ فرانسویہنک ترجمہسیدر»
1810 yılında yayınlanan kanunun (Medenî Kanun, Cezâ Kanunu)
tercümesi, ciltli, varak numarası, istinsah tarihi yoktur.
8. No : 97 «نظمات و حرکات عسکریہ ترجمہسی»
Sonunda :
«قدوّق الفراغ من تكميل الترجمة وتأليف هذا الكتاب وغرة ربیع الآخر من شهر
سنة سبع وثلاثون ومائتين بعد الف من هجرت النبوة ...»
9. No : 94 كستان شیخ سعدی farsçadır.
10. No : 84 ذیل سیر نبوی Nâbî
Bulak tab'ı 1248.

IV. VENEDIK, BIBLIOTHECA SEMINARII PATRIARCHALIS VENETIARUM (SALA MONICO).

1. Turchia : 726

H. 1113 tarihli Tophâne (İstanbul) kasabası kadısı Elhâc Abdülbâki
b. Eşşeyh Hüseyin'in bir hücceti : «Yağ kapanı iskelesine merbut

چواني ولد قسطنطين Venedik mellâhlarından kapudan Giovanni Veled-i Kostantin sefinesinde müsafiren sâkin hâlâ Şam kal'ası kethudasının pederi Mustafa Ağa b. Mehmed ve mezkûr kapûdan Giovanni'nin topçu-başı Abdülkerim Ağa b. Mehmed Ağa sefinedeki hacıları Şam Trablus iskelesine götürme meselesinden meydana gelen anlaşmazlık hakkında».

2. No : 726

«İstanbul coştu zuhur eyledi
 Din dâvâsındadır kul pâdişahım
 Bu şehr-i muazzam sana neyledi
 Din dâvâsındadır İl Pâdişâhim
 Ahdimüz bütündür fâriğ olmayuz
 Küffâraaslâ haraç vermeyüz
 Bu hususta sana belî dimeyüz
 Din dâvâsındadır İl Pâdişâhim
 Ölürsek şehit kalırsak gazi
 Allah'ın emrine cümlemiz râzî
 Kızılbaş müftî ol hiylebâzi
 Kulların istemez bil Pâdişâhim
 Sadre geçübdür Vezirin Râmi
 Kurulur meclis nûş eder câmi
 İskerlet - oğludur râzhâni
 Defterden ismini sil Pâdişâhim
 Halife oldur tahtında dura
 Divâni kurula sorguç sokuna
 Sikkesi basila hutbe okuna
 Kul böyle ister bil Pâdişâhim
 İsmim Mehmed'dir mahlasım Rıza
 Esir oldum hem çok çektim cezâ
 Her ne gelürse kazâya rızâ
 Din dâvâsındandır İl Pâdişâhim

Tarih

Cem'olub Meydân-ı lâhma didiler aşka su
 düştü tarîh râfiziye (مات استدرابه) (sene 1115 mâh-ı temmuz).

Bilindiği gibi bu manzume 1703 deki ayaklanma, Edirne vak'ası ve Feyzullah Efendi olayı ile ilgili olarak nazmedilmiştir.

3. Turchia No : 726

Saraydaki görevlilerin vazife adları türkçe ve İtalyanca olarak liste halinde (XVIII. yüzyıl) :

« Silâhdar ağa, Çukadar ağa, Hasodalı, hazinedarlı, kilerli, seferli, kapu ağası, kızlar ağası, kahveci-başı, helvacı-başı, kapucular kethüdası, bostancı-başı, binbaşı... ».

4. Turchia No : 726

Özü nehrinin yanında Kamanica ^{كاما} kalesinin tahkimatını gösteren bir kroki, açıklamalar tamamen türkçedir. Muhtemelen Gabrieli'nin, başkasına atfen, bu seminer kütüphanesinde mevcut bulunduğuna işaret ettiği 11 Türkçe yazmadan biri de budur.

5. Turchia, mss. 959 / 29

7 küçük kâğıtta mürekkep güzel yazılı bir takrir, tarih ve imza yoktur. Osmanlı - İran savaşları ve ilişkileri hakkında bilgi verilmektedir. (Discorso nella Lega di Venezia ed Ungheria contro il Turco sec. XVII.).

6. Turchia, mss. 749

Bu dosyada 52 belge vardır, hepsi de XVII. yüzyıla ait balyos ve elçilerin rapor özetlerini kapsayan belgelerdir. 1640 ve 16/0 tarihli belgeler de vardır.

7. Turchia No : 600 (İtalyanca yazmalar).

« Breve Cronica delli Re de Turchi et de fatti loro ». 1301 tarihinden başlayarak Osmanlı tarihi olayları özetlenmiştir. XVII. yüzyılda yazılmıştır.

Var. 12 « La lettere da Constantinopoli 16 Febbraro 1646 ».

Var. 120 « Copia della lettere scritta dal Sr. Proveditor Bembo dal Zanta Del Sigr. General Grimani 1 feb. 1646 ».

8. Turchia mss. 694.

« Traduzione delli capitoli del Sgr. Sr. Turco con la Sgr. Ser. mo di Venetia per me - Mathio Marucini - Sultan Suleiman figliuolo de Sultan Selim Sempre Imperator » 11 varak. Sonunda h. 947 yazılmış, 54 paragraf hâlinde tercüme.

Yine o zamana ait olması muhtemel 4 varaklık bir kısım, sipâhiler ve genellikle Osmanlı devleti hakkında balyos ya da Venedik elçileri tarafından yazılmış bir belge.

Filio 21 - 174 de « Libro primo dei Commentarii della guerra del 1537 con Sultan Suleiman Sigr. de Turchi (fra Sultan Suleiman Imperator de Turchi et la Seremissi-mo Signoria di Venezia) ».

Aynı yazının daha okunaklı bir kopyası Turchia mss. 780 (1 - 174) dedir.

9. Turchia mss. 652/7.

Fransız ihtilâli sırasında yazılmış İtalyanca bir yazmadır, Reisülküttap efendinin Venedik balyosuna yazdığı mektubun İtalyanca tercümesi vardır. Başlığı şöyledir : « Il Rais Effendi al Bailo Frenz Vendremîn ».

10. Turchia mss. 699

Bu dosyada muhtelif seyahat raporları vardır :

a) « Viaggio a Constantinopoli sec. XVI. ».

Dört sahifelik bir seyahainâme, sonundan noksan, 22 haziranda (?) İstanbul'a müteveccihen haretini bildirmektedir.

b) « Viaggio di Constantinopoli per la Turchia ». Bir elçilik heyeti ile hareket eden birisinin tasviri olacaktır.

c) « Viaggio degli ambasciatori Tiepolo e Badoer 1595 ».

d) « 699/15 ve 699/16 belgeleri yine bu niteliktedir. 1565 tarihinde Kan-diye Kumandanının durumu hakkında hükûmetine gönderdiği rapordur.

11. Turchia 67

1615 de İstanbul'da Venedik balyosu bulunan Christoforo Valiero'nun Osmânî İmparatorluğu ile ilgili mufassal raporu (Relatio) 108 varak.

12. Bu kütüphanenin (Bibliotheca Seminarii Patriarchalis Venetiarum) aynı serisinde Osmanlı İmparatorluğunu ilgilendiren diğer İtalyanca yazmalar şunlardır :

a) Cod. 609 « Discorso sopra l'Imperio di Turco il quali ancor chi sia tiranico et Violatii per esser durabili contra l'opinioni d'Aristotis et invincibili per ragioni naturali » 16 varak.

b) Turchia mss. 912/8.

« Lettere dei Rettori di Dalmazia cose di Dalmazia et Albania 1574, folio 25 - 46 ».

c) Turchia No : 600

Varak. 201 « Relazione della Rota dell' Armata Turchesco ceguito li 26 Gion 1656 à Dardanel » 334 varak.

d) Turchia No : 726

« Lettere, Suppliche, Ducali, ed altre varie scrittare fatto in Constantinopoli 1699 ».

V. BOLOGNA, BIBLIOTECA UNIVERSITARIO BOLOGNA.

Bu kitaplıkta, yani Bologna Üniversitesi kitaplığında bulunan türkçe ve doğu dilleri ile olan yazmalar hakkında özellikle şu eser meşhurdur: Baron Victor Rosen, « Remaques sur les manuscrits orientaux de la collection Marsigli à Bologne, suivies de la liste complète des manuscrits arabes de la même collection, Rome 1885 » (dikkate değer türkçe yazmalar bu eserin 17/22 sahifelerinde belirtilmektedir).

Gerçekten, V. Rosen'in tesbit ettiği gibi, kolleksiyon XVII. yüzyıl sonlarındaki Osmanlı-Avusturya savaşları sırasında İmparatorun yüksek bir memuru ve ordugâhında kumandan olan Alosio-Ferdinando Marsigli'nin Budapeşte ve Belgrad camilerindeki - bu şehrin işgali sırasında - kütüphanelerden topladığı arapça, türkçe yazmalardan mürekkeptir ve önce M. Talman tarafından Venedik'de 1702 de listesi yazılmış, daha sonra Assemani bunu Bologna Üniversite kütüphânesi kitapları arasında (No : 2951) indeksini yaparak belirtmiştir: « Index Librorum Bibliothecae No : 2951 Marsiglianae Manuscritto Grecorum, Latinorum, Hebraicorum, Arabicorum, Turcicarum et Persicorum Pars Quinta, codices Turcici P. 176-225 ». Bunlara sonradan diğer bu nitelikteki yazmalar da G. Mezzofanti tarafından eklenmiştir: « Catalogo No : 4111, Mezzofanti, catalogo dei Orientalia, lettere 8-12 Codici Turchi : Storia Prossana 149-152 ».

Bu yazmalar 547 arapça, 173 türkçe, 54 farsça, 3 ermenice, 6 ibraniç olmak üzere 783 tanedir ki, biz bunlardan görebildiğimiz bazı türkçe yazmaları söz konusu ediyoruz :

1. Bibl. Univers, Codices Turcici Marsiliana.

I. (3608) Atlas Geographicus جغرافية اطلس in folio maximo, 166 harita; ayrı kâğıtlara yazılmış ve yalnız çizgilerden adları ile haritalar büyük kit'adaki ciltli sahifeler arasına konulmuştur. Şekillere suret denmektedir صورت أردن . صورت بوسته gibi. Başında minyatür var, şöyle başlamaktadır :

« Hâzelkitâp imdi bu kitabı Ebûlfeth Sultan Mehmed (IV.) Han hazretlerinin evâsît-i devletlerinde ve Köprülü-zâde Ahmed (Fâzil) Paşa hazretlerinin zaman-ı vezâretlerinde elçiyân-ı Felemenk'den ol hînde âsitâne-i saâdette elçi olan falan Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn hazretlerine lisân-ı frenk olmak üzere pişkes virüb Pâdişâh hazretlerinin dahi nazar-ı inâyetleri taallûk ettikte mezkûr kitabın zebân-ı türkîye tercüme olunmasın murad idüb pes ol vakitte zeban-ı frengîde mâhir Ebûbekr Efendi nâm kimesne cemî' tercümanlarının bu hususta muâvenetleriyle

deruhę idüp baadehā bir az müddet mürurundan sonra bittemam
tercüme ve bundan maâdâ kitâb-ı mez-
kûrun cây-ı müşkillerini hallîçin coğrafya tercümesi yâni جغرافية اطلاط
tercümesi nâmıyla bir şerh-i mufassal ketb ve tahrir olunup baadehā
Pâdişâh-ı âlem-penâh ve şehnişah-ı cihan-tebâh hazretlerine verildikte
bî-nihâye in'âm ve ihsân edüb makbûl-i hümâyunları olmuştur ve
derûn-i kitapta dahi cemî' küre-i arzda ne kadar memâlik ve kilâ'
ve ne kadar kasabât ve nâhiye ve ne kadar enhâr ve cûylar ve ne
kadar cibâl ve zemîn ki eğer mamûr ve eğer virândır cümlesi isim ve
resimleriyle tahrir ve tasvir olunmuştur ...».

2. II. (3609) Noé Efendi Liber Geographicum Ponti

هذا كتاب بحر الاسود والابيض للسيد نوح افendi

Euxini Marisa, Mediteranei

«İşbu kitabı Sultan Mehmed'in evâil-i Pâdişâhlığında Seyyid Nuh nâm
bir efendi gezdiği vilâyetleri tasvir eyleyip bu kitabı telif eyleyip deniz
kitabı isim komuşlardır. Hâliyâ filcümle reisân-ı mâ (ریسان ماء) beyninde
istimâl olunur zirâ ekser Bahr-i Esved ve Bahr-i Ebyaz mühim olmayla
limanların bulmağıçın vaz eylemişlerdir. Ve cemî'i büldân ki eğer
mâmur ve eğer harâb resmi içinde resmolunmuştur ve ismi bu cetve-
lânda şerholunmuştur» folio 107. Baştaki fihristte : Kale-i Boğaz-Hisar,
Kale-i Ereğli, Kale-i Sinop... ile başlıyor ve yedinci sahife sonunda
«قلعة جزيرة اشكانيوز» ، قلعة جزيرة مرطاد «جزرۀ اشکانیوز» ile nihâyet buluyor. var. 55 de eşkâli
şerh-i Venedik, şehr-i Moran, sonra Ravenna ve Ferrara kaleleri de
resmedilmiştir. Karadeniz ve Akdeniz sahilleri muhtasar anlatılmış ve
batıya doğru gittikçe daha fazla teferruâta gidilmiştir. var. 107 de
جزرۀ پکی ، جزرۀ چامليجه ile nihâyet bulmaktadır.

3. III (3610) «هذا كتاب محمدية تأليف يازجبي محمد اغلی»

Folio in max. 288 ; Murad b. Hasan tarafından Cumad II. 1037
de istinsah edilmiştir. Bu kütüphanedeki diğer Muhammediye'ler de
şu numaralardadır :

a) X. (3616) ramazan 1028 de istinsah edilmiş, 233 var.

b) XV. (3621) كتاب محمدية 265 varak.

c) XVI. (3622) كتاب محمدية 220 varak.

d) XXII. (3575) كتاب محمدية 260 varak.

e) XVIII. (3624) رسالتة الحديه 282 varak, h. 1011 de istinsah.

f) XXXI. (3584) محمدية تأليف يازيجي زاده 360 varak.

g) LXXV. (3302) محمدية 350 varak.

4. IV. (3611) «مسالك الممالك للشريف بن سيد محمد بن شيخ برهان الدين» (3611) Liber Geographicus fol. 417.

Bu kitabın farsçadan tercumesine III. Mehmed devrinde Gazanfer Ağa'nın delâletiyle, müderrislerden Şerif b. Seyyid Mehmed b. Şeyh Burhaneddin, Eğri Kalesi fethinden ve bu savaşlardan sonra memur olmuştur. Kitabın adı Mesâlik al-Memâlik'dir ve daha ziyade İran memleketlerini tasvir etmekte, tarihî bilgi vermektedir. Güzel minyatürler vardır : Musul, Cezire, Ruha, Sümeysat سیماسات , Irak-ı Arab Horasan, İran ... Büyük kıt'ada, güzel bir yazı iledir. İçindeki fişte : «3611 Scherif ben Sayed Mohammed ben... Tramites Regionum (Sec. XVII)» yazılmıştır. Anadolu bahis konusu edilmemiştir.

5. V (3612) Reis Piri Liber descrihens mare mediterranend...

«هذا كتاب بحر سفید و جزیره ها : همشیره زاده رئیس غازی کمال رئیس پیری بن

حاجی عبدالله

filoli 144.

6. VII (3614). Miracula Orbis 260 varak:

«دایره مشتملة على دائرة الأرض صغیره يوضح ما اشتملت عليه من الطول والعرض

بامر عثمان شاه من سلاطنة سلطان ابن سلطان سليم خان»

Göründüğü üzere, eser, Kununî Sultan Süleyman devrinde Mora, bazan İnebahti sancak beylikliklerinde bulunan, Pâdişâhin yeğeni ve Yavuz Sultan Selim'in torunu olan Osman Şah Bey'in emrile yazdırılmıştır. Bâzı konuları söylece gösterilmiştir :

«مسافات ، صفة الأرض و تقسيمهما ، ذكر البلدان والأقطار والأفاق ، الاعبار ، الاتهار ،

والجزائر ، اوصاف البلدان الى مصر ...»

Birinci sahifeden sonra bir miktar noksanıdır ki, bu yüzden müellifin veya mütercimin adı anlaşılamamaktadır.

7. XIII. (3619) Hasan Mühürdar 1069 - 1080 «Fasl-ı evvel, Fazıl Ahmed Paşa'nın ibtidâ beylerbeyliği havadisinin beyanın-

dadır... hâtime-i kitap feth-i Kandiye'nin beyanındadır, sonunda «عَنْ قَلْبِهِ» 157 varak, istinsah tarihi yoktur, tam bir nüshadır. (Talman IV. Cod. Turc., Mezzofanti'de aynı numara ile).

8. XIV. (3620) «Geographia Turcica

«كتاب اطلس ماجور ترجمہ سی باب در بیان قسم (آفریقا، سودان، مصر...) fol. 320 varak numarası yok.

«در بیان اقیم چین کتاب اطلس ماجور بیانی اوزره که واصف مارتونوسرد علی التفصیل کشیده سلک مسطور قلوب بو منوال اوزره شرح بیان ایلشدرو که ...»

en sonu «فضل الخادى والعشرون» dur. Antakya'dan itibaren Anadolu altı sahife kadar yeri işgal eder. Bâzı yerler hakkında tarihî bilgi de verilmiştir. Bursa'nın fethi, eyâletlerin çıkardıkları asker hakkında malûmat vardır.

9. XXIV. (3577) تاج التواریخ لسعد الدین

«Sadeddini Diadema Chronicorum» Başlangıçtan sonuna kadar:

«الى هنا كلامه وكلامنا بالمسك خاتمه»، «تفصیل رحلت سلطان سليم»

folio 727.

«كتبه ابراهيم بن عبدالله البوسناوي تابع سنان باشا في ولاية محروسة مصر وكان الفراغ عن كتابته في ست عشر برج يوم الخميس سنه ثلاث وتسعين وتسعمائه»

Führiste bütün bahis başlıklarını yazılmıştır. Kitabın Saadeddin'in Tâcüttevârih'i olduğuna dair bir kayıt olduğu gibi, ayrı bir kâğıda yazılmış ve Hasanbey-zâde tarihi olduğu hakkında da bir kayıt bulunmaktadır. Rosen'de de kitabın başlığı «تاریخ آل عثمان»dır ve Kanunî Sultan Süleyman'dan itibaren olayları sene sene kaydediyor; Pâdisâh-ların bir silsilenâmesini de verdikten sonra h. 974 tarihinde II. Selim'in cülüsündə bırakıyor.

Kitabın ikinci kısmı

«تاریخ شاهن پیشین و ملوك متقدمين القاب سلاطين عاليجناب كتاب»
dir. Yazma XVI. yüzyıl yazısıdır.

10. XXVIII. (3581) Fezleke Chronica Kâtip Çelebi'nin h. 1000 tarihinden h. 1065 tarihine kadarki olayları kapsayan Fezleke'si LXVI. paragrafta mufassal olarak izah edilmiştir. Sonuncu olay

«احوال مصر» ve «ذکر حرکت اشیر پاشا» dır. folio 467; güzel bir yazı, matbu her iki cildi ihtiva ediyor. Cildin kenarında kalın yazılarla «تاریخ قندهار» başlığı mürekkeple yazılmıştır. Talman ve Katalog ayrıntılı açıklama yapmaktadır.

11. XXX. (3583) Liber Medicina فـ الطـبـ folio 388.

«وقع الفراغ في ٢٠ ذا الحجه على يد عبدالرحمن بن محمود سنة ٨٦٦»

Bu konudaki diğer yazmalar :

- a) LVIII. (3392) كتاب طب (Rosen s. 18) fol. 306. h. 977 de istinsah edilmiştir.
- b) LXXXVII. (3427) كتاب طب (Rosen s. 18) fol. 360.
- c) CLXVII. (3437) في الطب fol. 86.

12. XXXIII. (35 6) Gesta Othmanorum, varak عـلـى رـسـالـهـيـ (Rosen s. 18). Kitabın başında yukarıki başlık, istinsah tarihi yok, ancak en eski nüshalardan biri olsa gerektir. İçerisinde daktilo ile «Gesta Othmanorum» yazılmış; sonra içinde başka bir el yazısı ile Aynî Ali Risâlesi olduğu belirtilmiştir. 6 bahsi kapsamaktadır.

13. XXXVII. (3589) كتاب فصـة حـزـهـ تـابـهـ (Rosen s. 18) fol. 280. h. 1060 da istinsah edilmiştir.

14. a) XLIV. (3595) «هـذـاـ كـتـابـ مـنـافـعـ النـاسـ مـنـ كـلـامـ دـرـوـيـشـ نـدـايـ» (Rosen s. 18) fol. 138 h. 1062 de istinsah edilmiştir.

b) XCIV. (3331) «هـذـاـ كـتـابـ مـنـافـعـ النـاسـ كـلـامـ دـرـوـيـشـ نـدـايـ» (Rosen s. 18) fol. 128. Visi-
ony Macmud Efendi, h. 1010 da yazılmıştır.

15. LXII. (3295) «مـنـاقـبـ حـضـرـتـ خـنـكـارـ حاجـيـ بـكتـاشـ الخـراـانـيـ» (Rosen s. 18) fol. 95. Başlığı :

«هـذـاـ كـتـابـ مـنـاقـبـ حـضـرـتـ خـنـكـارـ حاجـيـ بـكتـاشـ الخـراـانـيـ قدـسـ اللهـ سـرـهـ العـزـيزـ»

Eski bir yazma, harekesiz, kırmızı mürekkeple farsça başlıklar var. Hoca Ahmed Yesevi'den uzun boylu bahis vardır. İçindeki fişi söyledir : «Hagi Bechitas a Chorasanensis qui fuit a Janizzerorum Institutor (sec. XVII. ?)».

«مجموعه» رسالة مجموعه النصائح في الفضائل و الرذائل (3463) LXIV. fol. 203.

- I. «هذا رسالة مجموعه النصائح»
- II. «هذه رسالة عدم جواز اخذ الاجرة على القراءات وبه»
- III. «مقام معرفة حور و قصور جنت ولدان»
- IV. «هذا كتاب مقصد اقضاو به»
- V. «كتاب مقالات حاجي بكتاش ولي»
- VI. «رسالة مجموعه القياسيه لا بن كمال باشا»
- VII. «أسرارنامه شیخ الهی»

17. CIX. (3311) Liber Historicy «فانجه» h. 1079 da Veziri âzam ve serdar Ahmed Paşa (Rosen s. 17, petit cahier, contenant l'histoire des années 1048-1098). Liber historicus in dous tractatus divisus :

- I. De causa belli Polonici (a. 1672).
- II. De ultima obsidionnae Viennae Austriae (a. 1683).

Gerçekten bu yazma iki risâledeñ mürekkeptir; birincisi 6 sahifelik Leh seferi ve Kamaniça fethi, ikincisi ikinci Viyana muhasarasının uzun boylu anlatılması ve Merzifonlu Mustafa Paşa'nın katli olayıdır.

18. CL. (3350) «كتاب شرف الانسان او تأليفات لامي» fol. 230. Küçük boy ve XVI. yüzyıl yazısı; müellif h. 933 de 55 yaşına geldiğini ve inzivaya çekilerek bunu yazdığını anlatıyor. Kitap h. 1005 de başkasının mülkiyetine girmiştir.

19. CLXI. (3358) Codex Strationicus sive military fol. 56. Yeniceri bölgüklerinin alâmetlerini, resimleri ve türkçe izahat. Meselâ, yıldızlu sîm top, beşinci cemâat yarısı kırmızı ve yarısı beyaz... kırmızı servi onbirinci bölgük ve kırmızı servi resmi, siyah makas kırk birincibölgük ve siyah makas resmi, otuzuncu bölgük kırmızı minâre ve resmi, kırk beşinci bölgük ... توکات على الله

20. Bologna, Bibl. Univers. (Mezzofanti).

Lettere No : 8 (3368) Sei lettere in Turco, scritte nelle anno 1007 dell Egira da Veli Efendi a deversi grandi della Impero Ottomano. XVI. yüzyıl sonu ve XVI. yüzyıl başlarına ait muhaberât suretleri, bir

münseât mecması şeklindedir. Rosen ve Talman bu mektupların kimden kime hitâben yazıldığını ayrı ayrı belirtmişlerdir. Bu mecmuada diğer bir kısım bir kasidedir :

«قصيدة قوامى در علم بيان و أنواع معلومات»

21. Bologna, Bibl. Univer Codici Turchi, Rosen (3370), (Flügel II, 193) «رسالة تواریخ الملوك ، تاریخ قاتی»

I. Mir Ali Şir Nevâî'nin Tevârih-i Mülük risâlesini Çağataycadan, Osmanlı Türkçesine çeviren Hızır Fenâî'nin tercümesi, 50 varak.

Sonunda :

«تحریراً في تاريخ خاص شهر جمادى الاول سنة ٩٨٩ عام شد كتاب تاريخ في يد الفقير الحقير انى كسار (!) صدرالدين بن قاضى شكر الله الدز فولى»

- II. Yahyâ (Göriceli) divâni.

Bir başlığı «Güzide-i âl-i Osman sâhibkiran-ı zamân Süleyman Hanın alelicmâl vasf-i cemâli; sonunda yine Sadreddin b. Kadî Şük-rullah al-Dizfûlî'nin Cumad I. 989 da bitirdiği beyan olunmaktadır.

22. Codici Turchi, Rosen (3459)

I. 20 mecliste îman, tevhid, vuzû, tekbir v. s. den bahseden ve kendisini vezir Musâ Paşa haremindeki gilmanlardan biri olarak tanıtan Hüseyin b. Mustafa'nın eseri, tarih yoktur. 100 varaktan fazladır.

- II. Gazavât-ı Kanije «غزوات قیزه» başlığı :

«Bu kitap, Gazi İbrahim Paşa ile Kanije'yi fetheden Tiryaki Hasan Paşa hazretlerinin nice muhasara olunup nice öldüğün ve ittükleri gazaları ve kerametleri filcümle beyan ider.

Sonunda :

- III. Bâzı ruznâmeler, cedveller v.s.
23. Cod. Turchi, Rosen (3582) «Une histoire Poétique de Muhammad, le prophète, sans titre, Manuscrits précieux par son ancienneté, car il date de l'an 890»

Harekeli eski bir yazma, bâzı notlar var, sonunda :

«... على يد العبد الفقير المحتاج الى رحمت الله تعالى صنف ابن سكيد حاجي ٨٩٠»

Kapak sahifesinde : « دونام هذالكتاب عاشق باشا يسر الله تعالى ... وتصححه وختمه ووقفه لمرضاة ولروح رسوله العبد الضعيف المحتاج الى ربه الودود الشيخ عبد الرحمن بن محمود سنة ستين والف »

24. Cod. Turchi, Rosen (3603) « مفتاح الجنة » (Traité parénétique, traduit de l'arabe par ordre de divisé en Meclis, copié en 1077).

Sondan 33 varak başka bir yazı iledir. Sonunda :

« كتبه الفقير حسن بن رجب في اواسط شهر جادى الاول ١٠٧٧

Baştan var. 2. de :

« اما بعد بو ضعيف دو عاجي قول حق تعالى نك رحمته راجي ومفترته ساعى آحمد داعى اصلاح الله شأنه ... بو كتابكم مشتملدر تفسير واحدايت وامثال ولطائف وحكايات بنوك ترجمه وتأليفنه سبب باعث اولان مخدوم معظم مكرم محترم ولی الايادي والنع صاحب الخبرات وافر المبرات مرضى الاخلاق ... لولو باشا ادام الله توفيقه بو يخاره دعا کويدن العباس کم بو كتاب عرب دلندن ترك دلنے دندردم تا اوقيانلره فائده طویق آسان اوله ... ودنجي ادنی مفتاح الجنة قودم يعني اچاغلک کلیدى ... اوچماق سکزدر بوكتاب دنجي سکر ترتیب اوزنه ترتیب ايلدم »

25. Cod. Turchi, Rosen (3607) folio 122. نوعی، نتایج القتون ومحاسن المتون

Kapak sahifesinde : « تاریخ عون حقیله آنندی تبریز »

Sonunda : « كتبه الفقیر محمد بن جعفر في ادرنه »

26. (Mezzofanti) Lettere No : 11 (3615)

« Copia di lettere scritte da persone che occupavano qualche Carica delle Stato in Carattere divanico » XVII. yüzyıla ait.

27. Codi. Turchi, Rosen, (3627)

« Grand poème religieux, sans commencement ni fin, divisé en 10 Dâsitân ».

Yazma çok eskidir, Âşık Paşa divanı olabilir. (krş. Flügel I. 615; Pertsch No : 206).

Hareketlidir, XV. yüzyıl yazısına benzer. Dil tarihi bakımından incelenmeye değer. Ancak başı ve sonu eksiktir.

28. Bologna, Bibl. Univers, Cod. Turc. (M. Talman).

I. Codex Continuate Successionis سلسله نامه

«رافق الفقير حسين المصور تكميلاً في غرة محرم لسنة اربع و مائة و ألف»

29. Cod. Persis (M. Talman, s. 25) cod. XIX.

«Persicum miscellaneum in quarto majori».

30. Cod. Persis (M. Talman, S. 27) Cod. XXII.

Politica Moralia. «كتبه الفقير مصطفى ابن الحاج ولی القرمانی القاضی فی يوم السبت أول شیر و جب

سنة ثلث و ستين و ثمانمائة ٨٦٣ (Devam edecek)

كما يذكر في المقدمة أن المخطوطات التي تم العثور عليها في إيطاليا تعود إلى القرن السادس عشر.

بعض المخطوطات التي تم العثور عليها في إيطاليا تعود إلى القرن السادس عشر.

بعض المخطوطات التي تم العثور عليها في إيطاليا تعود إلى القرن السادس عشر.

بعض المخطوطات التي تم العثور عليها في إيطاليا تعود إلى القرن السادس عشر.

بعض المخطوطات التي تم العثور عليها في إيطاليا تعود إلى القرن السادس عشر.

بعض المخطوطات التي تم العثور عليها في إيطاليا تعود إلى القرن السادس عشر.

بعض المخطوطات التي تم العثور عليها في إيطاليا تعود إلى القرن السادس عشر.